

บทที่ 2

ระบบการเงิน

MONETARY SYSTEM

ระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีปริมาณเงินในจำนวนที่พอเหมาะสมกับความต้องการทางการค้าและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และมีค่าของเงินที่คงที่จึงจะสามารถอ่านว่าประเทศนี้ให้แก่ระบบเศรษฐกิจได้ แต่การจัดระบบการเงินให้มีประสิทธิภาพดังกล่าวต้องใช้เวลาอันยาวนาน ในบทนี้จะได้กล่าวถึง ชนิดของเงิน และมาตรฐานเงินตราสูปแบบต่าง ๆ ในระบบการเงินของโลก เพื่อจะได้ทราบถึงหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกเงินตรา การควบคุมปริมาณเงิน ตลอดจนการรักษาค่าของเงินที่ได้วัฒนาการมาช้านานจนเป็นระบบการเงินที่เป็นไปปัจจุบัน

ชนิดของเงิน (KINDS OF MONEY)

เงินสามารถจำแนกได้หลายทาง^{1/} คือ (1) จำแนกตามสภาพของวัตถุที่ทำเงินนั้น ขึ้นมา (2) จำแนกตามประเภทของผู้ออก เช่น รัฐบาล ธนาคารกลาง ธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงินอื่น และ (3) จำแนกตามความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าของเงินในฐานะที่เป็นเงินกับมูลค่าของเงินในฐานะที่เป็นสิ่งของ

แม้ว่าเงินจะสามารถจำแนกได้หลายทางดังกล่าว แต่ในที่นี่เราจะพิจารณาชนิดของเงินตามแบบ (3) เท่านั้น คือ จำแนกตามความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าในทางเป็นเงินกับมูลค่าในทางเป็นสิ่งของ (The relationship between the value of money as money and the value of money-as a commodity) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

1. เงินที่มีมูลค่าเต็มตัว (Full-bodied Money)

เงินที่มีมูลค่าเต็มตัว คือ เงินที่มีมูลค่าในฐานะที่เป็นเนื้อโลหะเท่ากับมูลค่าของมัน

1/ I.V. Chandler and S.M. Goldfeld, **The Economics of Money and Banking** (New York : Harper Row, Publishers, Inc., 1977) P.21.

ในฐานะที่เป็นเงินตรา มูลค่าในฐานะที่เป็นเนื้อโลหะ ก็คือ มูลค่าของโลหะนั้นที่สามารถขายหรือใช้แลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่นได้ ส่วนมูลค่าในฐานะที่เป็นเงินตรา คือ มูลค่าของเงินที่สามารถใช้ในการแลกเปลี่ยนเพื่อซื้อสินค้าและบริการ

เงินที่มีมูลค่าเต็มตัว ได้แก่ เงินสินค้า เช่น วัว ควาย ขันสัตว์ ข้าว ฯลฯ ที่คนในสังคมสมัยโบราณใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และเงินเหรียญ ภายใต้มาตรฐานโลหะทองคำ มาตราโลหะเงิน มาตราโลหะคุ้น เช่น เหรียญทองคำ เหรียญเงิน ที่มีมูลค่าบันแหรีญเท่ากับมูลค่าของเนื้อโลหะที่ใช้ทำเหรียญนั้น

2. เงินที่ใช้แทนเงินที่มีมูลค่าเต็มตัว (Representative Full-bodied Money)

เงินที่ใช้แทนเงินที่มีมูลค่าเต็มตัวโดยทั่วไปมักจะเป็นเงินที่ทำด้วยกระดาษ ที่มีลักษณะเป็นใบรับฝากเงินหรือ券 โดยทั่วไปจะเป็นรูปแบบหรือเอกสารนมอบให้แก่ผู้ฝากไว้ใช้หมุนเวียนแทนเงินที่มีมูลค่าเต็มตัว โดยผู้รับฝากจะต้องรับแลกคืนเป็นเงินหรือ券ที่มีมูลค่าเต็มตัว หรือโลหะที่มีค่าคืนแก่ผู้ฝากทันทีที่ถูกเรียกร้อง ตัวอย่างเช่น ใบรับฝากทองคำ (gold certificates) ที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ออกให้แก่ประชาชนที่นำเงินหรือ券ทองคำหรือทองคำแท่งไปฝากไว้ก่อนปีค.ศ.1933^{2/} เป็นต้น

เงินที่ใช้แทนเงินที่มีมูลค่าเต็มตัวนี้จึงเป็นเพียงกระดาษที่ไม่มีมูลค่าในตัวของมันเอง แต่เป็นเพียงใบแทนเงินที่มีมูลค่าเต็มตัวที่สามารถนำไปใช้หมุนเวียนแทนเงินโลหะที่มีค่าเท่านั้น ในปัจจุบันเงินที่ใช้แทนเงินที่มีมูลค่าเต็มตัวหรือใบรับฝากทองคำ ใบรับฝากเงิน (silver certificates) ไม่มีอีกแล้ว เพราะทุกประเทศได้ออกจากมาตรฐานคำหมด

3. เงินเครดิต (Credit Money)

เงินเครดิต หมายถึง เงินที่มีมูลค่าไม่เต็มตัว กล่าวคือ มูลค่าในทางเป็นเงินสูงกว่า มูลค่าของสิ่งของที่นำมาทำเป็นเงิน เช่น เงินธนบัตร หรือ เงินเหรียญชาปันในปัจจุบัน ที่มูลค่าของเงิน (ราคابนเหรียญ, ธนบัตร) สูงกว่าราคากระดาษหรือโลหะที่ใช้ทำเหรียญ

^{2/}E.V.Chandler and S.M.Goldfeld, **op.cit.** p.24.

เงินเครดิตเป็นเงินที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เนื่องจากเงินที่มีมูลค่าเต็มตัวมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของระบบเศรษฐกิจ การที่เงินเครดิตสามารถใช้หมุนเวียนเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนในระบบเศรษฐกิจได้ ก็เพราะได้รับความเชื่อถือจากประชาชน ดังนั้นข้อสำคัญในการออกแบบเงินเครดิต คือ ผู้ออกต้องพยายามควบคุมปริมาณเงินเครดิตให้พอดีเหมาะสมกับความต้องการของประชาชน กล่าวคือ ถ้าผลิตออกมาน้อยเกินไปไม่พอ กับความต้องการ ก็อาจเกิดภาวะเงินฝืด ในทางตรงข้ามถ้าผลิตออกมากเกินไป ก็จะเกิดภาวะเงินเฟ้อ ซึ่งมีผลทำให้ประชาชนขาดความเชื่อถือในเงินเครดิตที่รัฐบาลออก

เงินเครดิตอาจอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

ก. เหรียญภาษาปัณ (token coins) เหรียญภาษาปัณเป็นเงินเหรียญที่มีมูลค่าในทางเป็นเงินสูงกว่ามูลค่าของโลหะที่นำมาทำเป็นเหรียญ รัฐบาลผลิตเงินเหรียญภาษาปัณขึ้นมาเป็นเงินหน่วยเล็ก ๆ เพื่อความสะดวกในการซื้อขายแลกเปลี่ยนในปริมาณที่ไม่มาก ตัวอย่าง เช่น เหรียญภาษาปัณของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2527 มีจำนวนพียงเปอร์เซนต์ของปริมาณเงินที่หมุนเวียนทั้งหมดเท่านั้น

เหรียญภาษาปัณที่ผลิตออกมายังไงกันอยู่ในปัจจุบันมีหลายแบบคือ

เหรียญที่เป็นหน่วย (unit coin) เช่น เหรียญ 5 บาท 1 บาท

เหรียญปลีก (subsidiary coin) เช่น เหรียญ 50 สตางค์ 25 สตางค์

เหรียญย่อย (minor coin) เช่น เหรียญ 10 สตางค์ 5 สตางค์

ข. เงินกระดาษ (paper money) เงินกระดาษเป็นเงินตราที่มีมูลค่าในทางเป็นเงินสูงกว่ามูลค่าของกระดาษที่นำมาผลิตเป็นเงิน เงินกระดาษอาจออกโดยรัฐบาล ธนาคารกลาง หรือธนาคารอื่น ๆ ก็ได้ ถ้าออกโดยรัฐบาลจะเรียกว่า “ธนบัตร” แต่ถ้าออกโดยธนาคารก็จะเรียกว่า “บัตรธนาคาร” (bank notes) แต่ในปัจจุบันสิทธิในการออกเงินกระดาษเป็นของรัฐบาล หรือธนาคารกลางเท่านั้น เช่น ในประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้เป็นผู้ออกธนบัตรแต่เพียงผู้เดียว

ธนบัตรที่รัฐบาลเป็นผู้ออกให้ประชาชนใช้เป็นเงินตราหมุนเวียนเพื่อซื้อสินค้าและบริการนี้ ถือเป็นหนี้สินของรัฐบาล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ธนบัตรที่รัฐบาลอนุญาตให้นำไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินแบบอื่นได้มีอยู่ เรียกร้อง (redeemable)

2) ชนบัตรที่รัฐบาลไม่อนุญาตให้นำไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินแบบอื่นได้ (irredeemable)

ถึงแม้ว่าชนบัตรรัฐบาลบางประเภทจะได้รับอนุญาตให้แลกเปลี่ยนเป็นเงินชนิดอื่นได้ก็ตาม แต่ไม่สามารถนำไปแลกคืนเป็นเงินที่มีมูลค่าเต็มตัว (full-bodied money) ได้ ทั้งนี้ เพราะชนบัตรเป็นเพียงเงินเครดิต กล่าวคือ มีสภาพเป็นเพียงชนบัตรที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย (legal tender) เท่านั้น แลกคืนเป็นโลหะมีค่าไม่ได้ (fiat money)

ค. เงินในบัญชี (scriptural money) เงินฝากในบัญชีที่ธนาคารต้องจ่ายคืนทันทีเมื่อถูกถอน หรือเงินฝากกระแสรายวัน เป็นเงินเครดิตที่สร้างขึ้นโดยระบบธนาคารพาณิชย์ ดังนั้นเงินฝากกระแสรายวันที่จ่ายโอนกันโดยเช็ค จึงเป็นหนี้สินของธนาคารที่รับฝาก โดยธนาคารจะต้องจ่ายเงินนี้คืนให้แก่ผู้ฝากเป็นเงินชนบัตรหรือเหรียญบาทปั้น เมื่อผู้ฝากหรือเจ้าหนี้ของธนาคารมีคำสั่งให้จ่ายเงินให้แก่ผู้ถือเช็ค

ในปัจจุบัน เงินฝากกระแสรายวันที่จ่ายโอนกันโดยเช็ค เป็นที่นิยมมาก โดยเฉพาะในประเทศพัฒนาแล้วที่มีระบบการเงินการธนาคารเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้เพราะเงินเช็คสะดวกต่อการพกพาติดตัว และยังปลอดภัยต่อการสูญหายด้วย นอกจากนี้ยังสามารถโอนเปลี่ยนมือให้แก่ผู้อื่นได้โดยการสลักหลังเท่านั้น อย่างไรก็ตามเงินเช็动能ใช้เงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย เจ้าหนี้สามารถปฏิเสธการรับชำระหนี้ด้วยเช็คได้

ในปัจจุบันเงินตราที่ใช้หมุนเวียนเพื่อใช้จ่ายแลกซื้อสินค้า และบริการจึงมีแต่เงินเครดิตที่ประกอบด้วยชนบัตร เหรียญบาทปั้น และเงินฝากกระแสรายวัน ซึ่งมีมูลค่าไม่เต็มตัว ไม่สามารถนำไปแลกคืนเป็นโลหะมีค่าได้

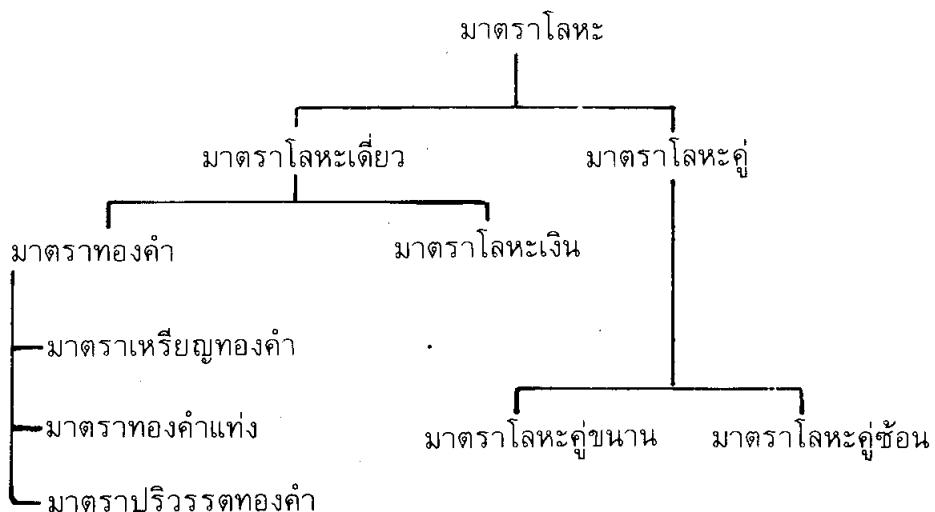
มาตรฐานเงินตรา (MONETARY STANDARD)

มาตรฐานเงินตรา หมายถึง หลักเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ในการผลิตเงินตราและการกำหนดหลักแห่งมูลค่าเงินตรา มาตรฐานเงินตราที่ได้นำมาใช้ในระบบของโลกตั้งแต่อดีตมาจนกระทั่งปัจจุบันแบ่งได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. มาตรฐานเงินตราที่อิงโลหะมีค่า (Metallic Standard)
2. มาตรฐานเงินตราที่ไม่อิงโลหะมีค่า (Non-Metallic Standard)
3. มาตรฐานเงินตราภายใต้กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF Standard)

มาตรฐานเงินตราที่อิงโลหะมีค่า (METALLIC STANDARD)

มาตรฐานเงินตราที่อิงโลหะมีค่าหรือมาตรฐานโลหะ คือ ระบบเงินตราที่ใช้โลหะมีค่าเป็นมาตรฐานในการกำหนดมูลค่าของเงินตรา ซึ่งแบ่งเป็น 2 มาตราใหญ่ ๆ คือ มาตราโลหะเดียว และมาตราโลหะคู่ ดังแผนภาพข้างล่าง

1. มาตราโลหะเดียว (Monometallic Standard)

มาตราโลหะเดียว หมายถึง มาตรฐานเงินตราที่ใช้โลหะชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นหลักในการกำหนดมูลค่าของเงินตรา แบ่งเป็น

ก. มาตราทองคำ (Gold Standard)

มาตราทองคำ คือ ระบบเงินตราที่ใช้โลหะทองคำเป็นหลักในการกำหนดมูลค่าของเงินตรา มาตราทองคำเป็นที่นิยมใช้กันมากในช่วงศตวรรษที่ 19 โดยประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรกที่นำมาตราทองคำมาใช้ในระบบการเงินเมื่อปี ค.ศ.1821 ต่อมาคือประเทศโปรตุเกสในปี ค.ศ.1871 มาตราทองคำประสบความล้มเหลวในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 จึงต้องเลิกใช้แล้ว หลังจากนั้นประเทศต่าง ๆ ได้พยายามหันกลับมาใช้มาตราทองคำอีกแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ประชาชนเริ่มคลายความเชื่อมั่นในมาตราทองคำ ประเทศทั้งหลายจึงต้องออกจากมาตราทองคำไปในทศวรรษที่ 1930

มาตราทองคำที่เคยนำมาใช้แบ่งออกเป็น 3 มาตราย่อย คือ 1) มาตราเหรียญทองคำ 2) มาตราทองคำแท่ง และ 3) มาตราปริวรรตทองคำ

1) **มาตราเหรียญทองคำ (Gold Coin Standard)** มาตราเหรียญทองคำ คือ มาตราที่หน่วยเงินตราของประเทศเป็นเงินเหรียญทองคำที่มีมูลค่าเต็มตัว (full-bodied gold coin) กล่าวคือ เงินตราถูกกำหนดให้มีมูลค่าเทียบกับเนื้อโลหะทองคำจำนวนแน่นอน เงินเหรียญทองคำจึงเป็นเงินมาตรฐาน (standard money) ที่เงินชนิดอื่น ๆ ที่หมุนเวียนอยู่ภายใต้มาตราเหรียญทองคำ สามารถนำมาแลกคืนได้

การที่ค่าของเงินตราภายใต้มาตราเหรียญทองคำผูกพันอยู่กับค่าของโลหะชนิดนั้น การผลิตเงินเหรียญทองคำเพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือและยอมรับ จึงต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้ คือ

1. ต้องกำหนดมูลค่าเงินเหรียญทองคำเทียบกับน้ำหนักโลหะทองคำให้เป็นที่แน่นอน
2. ต้องกำหนดให้มีการทำเหรียญทองคำได้ โดยไม่จำกัดจำนวนและไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อป้องกันไม่ให้โลหะทองคำในห้องคลадมีมูลค่าต่ำกว่าเงินเหรียญ
3. ต้องกำหนดให้มีการหลอมหรือยุบเหรียญทองคำเป็นเนื้อโลหะได้โดยไม่จำกัดจำนวน เพื่อป้องกันไม่ให้โลหะทองคำในห้องคลادมีมูลค่าสูงกว่าเงินเหรียญ
4. ต้องกำหนดให้มีการนำเงินชนิดอื่น ๆ ที่ใช้หมุนเวียนอยู่ในมาตราเหรียญทองคำสามารถนำมาแลกกับเงินเหรียญทองคำได้ในมูลค่าเท่ากัน
5. ต้องกำหนดให้มีการนำทองคำเข้าและออกประเทศได้โดยเสรี เพื่อรักษาราคาทองคำภายใต้ภายนอกให้เท่ากันอยู่เสมอ

2) **มาตราทองคำแท่ง (Gold Bullion Standard)** มาตราทองคำแท่งเริ่มนนำมาใช้หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยวิถีทางการมาจากการเหรียญทองคำ ทั้งนี้เนื่องจากโลหะทองคำมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อการนำมาผลิตเป็นเงินตรา นอกจากนั้นประชาชนยังนิยมเก็บทองคำไว้เพื่อเก็บกำไร ภายใต้มาตราทองคำแท่งนี้จะไม่มีการผลิตเหรียญทองคำที่มีมูลค่าเต็มตัวอกรามาใช้หมุนเวียน แต่จะผลิตเงินตราที่มีค่าเทียบเท่ากับทองคำโดยมีทองคำเก็บไว้เป็นทุนสำรองเพื่อให้เงินดังกล่าวเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ โดยมีหลักเกณฑ์ในการผลิตดังต่อไปนี้ คือ

- ไม่มีการนำเรียกของคำออกใช้หมุนเวียน
- ประชาชนจะนำเงินมาแลกคืนเป็นทองคำโดยอิสระไม่ได้ ต้องแลกในอัตราที่กำหนดและปริมาณที่จำกัดเท่านั้น
- กำหนดให้มีการนำทองคำเข้าและออกประเทศไทยได้โดยเสรีเพื่อรักษาราคางold
- รัฐบาลต้องรับซื้อขายทองคำโดยไม่จำกัดจำนวน เพื่อให้มูลค่าของทองคำคงที่ เพื่อรักษามูลค่าของเงินตราที่ผลิตออกใช้

3. มาตรាល้ำน้ำเงิน (Gold Exchange Standard) มาตรាល้ำน้ำเงินคือ วิธีการมาจาราหรีย์ของทองคำอีกมาตรฐานหนึ่งเพื่อเปิดโอกาสให้ประเทศที่มีทองคำเป็นจำนวนมากน้อยกว่าปริมาณเงินที่ระบบการเงินต้องการสามารถใช้ระบบมาตรฐานทองคำได้ โดยใช้เงินตราต่างประเทศที่อยู่ในมาตรฐานทองคำเป็นทุนสำรอง ประเทศที่อยู่ภายใต้มาตราล้ำน้ำเงินต้องคำมีหลักเกณฑ์ทั่ว ๆ ไปในการผลิตเงินตราดังนี้

- รัฐบาลสามารถผลิตเงินตราขึ้นใช้ โดยไม่ต้องเทียบกับมูลค่าทองคำและไม่ต้องมีทองคำเป็นทุนสำรองหนุนหลัง แต่จะผูกพันเงินตราของประเทศตนไว้กับเงินตราของประเทศอื่นที่อยู่ในมาตรฐานทองคำ โดยจะเทียบค่าเงินของตนไว้กับเงินตราของประเทศที่ตนผูกพันไว้
- รัฐบาลไม่อนุญาตให้ประชาชนนำเงินตรามาแลกคืนเป็นทองคำ แต่อนุญาตให้มาแลกคืนเป็นเงินตราต่างประเทศได้เป็นครั้งคราวในจำนวนจำกัด
- รัฐบาลจะต้องพยายามรักษาอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินตราของตนกับเงินตราต่างประเทศที่ตนผูกพันให้คงที่อยู่เสมอ โดยการซื้อหรือขายเงินตราของประเทศนั้นอยู่เสมอ เมื่อค่าเงินตราสูงขึ้นหรือลดลง

ข้อดีของมาตรฐานทองคำ

มาตรฐานทองคำมีบทบาทมากในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ประเทศในโลกต่าง ๆ พยายามพัฒนาระบบการเงินของตนให้อยู่ภายใต้มาตรฐานทองคำ ซึ่งแม้ว่าจะเลิกใช้ไปในระหว่างสงครามโลก แต่ในภายหลังประเทศเหล่านี้ก็ยังพยายามหันกลับมาใช้มาตรฐานทองคำอีก ทั้งนี้ เพราะมาตรฐานทองคำมีข้อดีหลายประการดัง

1. ความเชื่อมั่น ทองคำเป็นสิ่งที่มีค่าในตัวของมันเอง ดังนั้นประชาชนในประเทศที่ใช้มาตราทองคำ จึงมีความเชื่อมั่นในเงินตราของประเทศตน ซึ่งทำด้วยทองคำที่มีมูลค่าเต็มตัว หรือเงินตราที่มีทองคำหนึ่งอยู่ 100 เปอร์เซ็นต์เต็ม หรือแม้แต่เงินตราที่ผูกพันค่าเงินกับเงินตราสกุลอื่น ซึ่งก็มีทองคำหนึ่ง เช่นเดียวกัน

2. ความมีเสถียรภาพในอัตราแลกเปลี่ยน ประเทศต่าง ๆ เกือบทุกประเทศ ต่างก็อยู่ภายใต้มาตราทองคำ ค่าของเงินตราแต่ละสกุลจึงเปรียบเทียบกันได้ง่ายโดยอาศัยหน้าหนังของทองคำเป็นมาตรฐาน ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา้มีเสถียรภาพ

3. ความสะดวก ประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ในมาตราทองคำย่อมเกิดความสะดวกในทางการค้า และการชำระหนี้ระหว่างประเทศ เพราะใช้ทองคำเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน นอกจากนี้อัตราแลกเปลี่ยนที่มีเสถียรภาพย่อมส่งเสริมให้การค้าเจริญเติบโต ขยายตัวได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะเกิดความสะดวกในการชำระหนี้ระหว่างประเทศ

4. เศรษฐกิจของประเทศปรับเข้าสู่ดุลโดยอัตโนมัติ ทั้งนี้เพราะประเทศที่ขาดดุลการค้า ปริมาณทองคำจะไหลออกจากการชำระหนี้ ทำให้ปริมาณเงินลดลง การผลิตการจ้างงาน รายได้ลดลง ประชาชนจึงต้องลดการสั่งสินค้าเข้า และสั่งสินค้าออกมากขึ้นทองคำก็จะไหลเข้าประเทศ จนกระทั่งเศรษฐกิจปรับตัวเข้าสู่ดุลโดยอัตโนมัติ และในทางตรงกันข้าม ประเทศที่ได้ปรับดุลการค้า จะมีปริมาณทองคำไหลเข้าประเทศ ปริมาณเงินที่เพิ่มขึ้นทำให้ประชาชนสั่งสินค้าเข้าประเทศเพิ่มจนทองคำไหลออก เศรษฐกิจก็จะปรับตัวเข้าสู่ดุลอีกรั้ง โดยเจ้าหน้าที่ทางการเงินไม่ต้องเกี่ยวข้อง

ข้อเสียของมาตราทองคำ

แม้ว่ามาตราทองคำจะเคยเป็นที่นิยมมากในระบบการเงินของโลก แต่ภายหลัง ประเทศต่าง ๆ ก็เริ่มไม่มั่นใจในมาตราทองคำ เพราะมาตราทองคำประสบความล้มเหลว ไม่สามารถแก้ไขปัญหาทางการเงินใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นได้ ที่เป็นชั้นนี้เนื่องจากมาตราทองคำ มีข้อเสียบางประการดังนี้ ดัง

1. ในการผลิตเงินตราภายใต้มาตราทองคำ จำเป็นต้องมีทองคำหนึ่ง 100 เปอร์เซ็นต์ มาตราทองคำจึงไม่เหมาะสมกับประเทศที่ขาดแคลนทองคำ

2. มาตราทองคำหมายความว่าจะกับภาวะเศรษฐกิจปกติเท่านั้น กล่าวคือประชาชนจะมีความเชื่อมั่นในเงินตราภายใต้มาตราทองคำเมื่อเศรษฐกิจรุ่งเรือง การจ้างงานเต็มที่

ราคามีเสถียรภาพ แต่ถ้าเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน มาตรាតองคำทำลายความเชื่อมั่นในระบบการเงิน เพราะประชาชนจะหวาดวิตกและกังวลของคำไว้กับตนเอง

3. เศรษฐกิจของประเทศไทยสีเขียวภาพ ทั้งนี้เนื่องจากปริมาณเงินตราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการทางการค้า และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หากแต่เปลี่ยนแปลงตามปริมาณทองคำที่ผลิตได้ ดังนั้นภาวะเศรษฐกิจที่กำลังรุ่งเรืองอาจต้องประสบอุปสรรคในการขยายตัวได้ ถ้าปริมาณเงินไม่สามารถเพิ่มขึ้นตามต้องการเนื่องจาก การผลิตทองคำลดลง

4. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยนั้น อาจทำให้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น ถ้าประเทศไทยนั้นประสบภาวะเงินเฟ้อ ประเทศไทยนั้นๆ อาจเกิดภาวะเงินเฟ้อตามไปด้วย เป็นต้น

๔. มาตราโอลະເຈີນ (Silver Standard)

มาตราโลหะเงิน คือ ระบบเงินตราที่ใช้โลหะเงินเป็นหลักในการกำหนดมูลค่าเงินตรา มาตราโลหะเงิน อาจแบ่งได้เป็น 3 มาตราย่อย คล้ายมาตราทองคำ คือ มาตราหรี่ยูเงิน (Silver Coin Standard) มาตราโลหะเงินแท่ง (Silver Bullion Standard) และมาตราปริวรรตโลหะเงิน (Silver Exchange Standard) ซึ่งมีระเบียบ กฎเกณฑ์ ต่าง ๆ เมื่อนักมาตราทองคำ เพียงแต่ใช้โลหะเงินเป็นหลักในการเทียบค่าแทนทองคำเท่านั้น มาตราโลหะเงินเคยใช้ในประเทศไทย ตะวันออก เช่น ประเทศจีน ประเทศไทย แต่ในปัจจุบันไม่มีประเทศใดที่ใช้มาตราโลหะเงินแล้ว

2. มาตราโลหะคู่ (Bimetallic Standard)

มาตราโลหะคู่ หมายถึง มาตรฐานเงินตราที่ใช้โลหะ 2 ชนิดเป็นหลักในการกำหนดมูลค่าของเงินตรา โลหะ 2 ชนิดที่นำมาใช้โดยทั่วไป ได้แก่ โลหะทองคำ และโลหะเงิน มาตราโลหะคู่มีใช้กันในประเทศยุโรปหลายประเทศในช่วงก่อนศตวรรษที่ 19 โดยประเทศที่ใช้มาตราโลหะคู่จะต้องกำหนดค่าเงินตราของประเทศเทียบเท่ากับน้ำหนักของโลหะเงินและทองคำ ตัวอย่างเช่น เงิน 1 ดอลลาร์มีค่าเท่ากับน้ำหนักทองคำบริสุทธิ์ 24.75 เกรนส์ หรือเท่ากับน้ำหนักเงินบริสุทธิ์ 371.25 เกรนส์ ซึ่งถ้าเปรียบเทียบอัตราส่วนน้ำหนักระหว่างทองคำกับเงินแล้วจะได้เท่ากับ 1 : 15 อัตราส่วนระหว่างน้ำหนักของโลหะ 2 ชนิด ซึ่งเทียบกับหน่วยเงินนี้ เรียกว่า

“อัตราส่วนโรงกษาปณ์” (mint ratio) ซึ่งเป็นอัตราที่แน่นอนที่โรงกษาปณ์ใช้เป็นหลักในการผลิตเงินมาตรฐานที่ทำจากโลหะทั้ง 2 ชนิด

หลักเกณฑ์ในการผลิตเงินตราภายใต้มาตราโลหะคู่มีดังนี้คือ

1. กำหนดอัตราส่วนโรงกษาปณ์ให้น่นอน เช่น โลหะทองคำ : โลหะเงินเท่ากับ 1 : 15 เพื่อให้เป็นหลักในการกำหนดมูลค่าของเงินตรา เพื่อให้เหตุยุทธองค์และเหตุยุเงินเป็นมาตรฐานไว้ใช้แลกเปลี่ยนซื้อสินค้าและบริการ

2. กำหนดให้มีการบูบและหลอมเหตุยุทองคำและเหตุยุเงินได้โดยไม่จำกัดจำนวน เพื่อบังคับให้มูลค่าของโลหะทั้งสองชนิดสูงกว่าเงินเหตุยุ

3. อนุญาตให้นำเงินชนิดอื่น ๆ ที่หมุนเวียนในมาตราโลหะคู่มาแลกคืนเป็นเหตุยุทองคำและเหตุยุเงินได้ในมูลค่าเท่ากัน

4. ต้องยินยอมให้โลหะทองคำและโลหะเงิน เข้าออกนอกประเทศโดยเสรี เพื่อรักษาราคาภายนอกของโลหะทั้งสองชนิดให้เท่ากันอยู่เสมอ

มาตราโลหะคู่สามารถแบ่งเป็น 2 มาตรา คือ

1) มาตราโลหะคู่นาน คือ มาตราที่กำหนดอัตราส่วนของโลหะทั้ง 2 ชนิดในการเทียบค่ากับหน่วยเงินตรา (mint ratio) ไว้แน่นอน “ไม่ว่าอัตราส่วนระหว่างโลหะทองคำและโลหะเงินที่ซื้อขายกันในตลาด (market ratio) จะเป็นเท่าใดก็ตาม

ภายใต้มาตราโลหะคู่นานนี้ ถ้าอัตราซื้อขายในตลาดเท่ากับอัตราส่วนโรงกษาปณ์ ก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าอัตราซื้อขายในตลาดแตกต่างจากอัตราส่วนโรงกษาปณ์ จะเกิดปัญหาระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ว่าจะเลือกเหตุยุทองคำ หรือเหตุยุเงินในการชำระหนี้ ทั้งนี้เพราะเจ้าหนี้ยอมต้องการให้ลูกหนี้ชำระหนี้ด้วยเงินเหตุยุที่ทำด้วยโลหะที่มีราคาสูงขึ้น แต่ลูกหนี้ยอมต้องการชำระหนี้ด้วยเงินเหตุยุที่ทำด้วยโลหะที่มีราคาต่ำลง

2) มาตราโลหะคู่ช้อน คือ มาตราที่กำหนดมูลค่าของเงินตราที่ผลิตโดยถือเอกสารซื้อขายในตลาดระหว่างโลหะทองคำกับโลหะเงินเป็นเกณฑ์ กล่าวคือกำหนดให้อัตราส่วนโรงกษาปณ์เปลี่ยนแปลงไปตามอัตราซื้อขายระหว่างโลหะทองคำกับโลหะเงินนั้นเอง ดังนั้น ถ้าอัตราส่วนในห้องตลาดลดลง อัตราส่วนโรงกษาปณ์ก็จะลดลงด้วย ในทางตรงข้าม ถ้าอัตราส่วนในห้องตลาดเพิ่มขึ้น อัตราส่วนโรงกษาปณ์ก็จะเพิ่มขึ้นด้วย

ข้อดีของมาตราโลหะคู่^{3/}

1. ปริมาณเงินมีความยืดหยุ่นดี เพราะทุนสำรองเงินตราประกอบด้วยโลหะ 2 ชนิด ถ้าโลหะชนิดใดขาดแคลน ก็สามารถนำเอาระบบอีกชนิดมาทดแทนในการผลิตเงินตราได้
2. เกิดความสะดวกในการใช้เงินตราซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ เพราะสามารถนำโลหะทองคำไปผลิตเงินหรือญี่ปุ่นที่มีมูลค่าสูง และนำโลหะเงินไปผลิตเงินหรือญี่ปุ่นที่มีมูลค่าต่ำ
3. อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศที่ใช้มาตราโลหะคู่จะมีเสถียรภาพเพราะต่างกันเทียบค่าเงินตราของตนตามอัตราที่น้ำหนักกระห่วงโลหะทองคำกับโลหะเงิน
4. อำนาจซื้อของเงินค่อนข้างคงที่ เพราะถ้ามีการผลิตโลหะชนิดใดออกมาก ราคายังคงที่ต้องลดลงของโลหะชนิดนั้นย่อมลดลง ซึ่งมีผลทำให้อัตราซื้อขายในท้องตลาดระหว่างโลหะ 2 ชนิดเปลี่ยนแปลงไปจนแตกต่างจากอัตราส่วนโรงกลาปัน ดังนั้นมีอิทธิพลต่อราษฎร์อย่างมาก แต่เมื่อประชาชนนำโลหะชนิดนั้นมาผลิตเป็นเงินตรามากขึ้น อุปทานของโลหะชนิดนั้นจะลดลง ราคาก็จะสูงขึ้น จนทำให้อัตราซื้อขายในท้องตลาดระหว่างโลหะ 2 ชนิดกลับมาเท่ากับอัตราส่วนโรงกลาปันอย่างเดิม อำนาจซื้อของเงินจึงค่อนข้างคงที่

ข้อเสียของมาตราโลหะคู่

แม้ว่ามาตราโลหะคู่จะมีข้อดีที่ว่าสามารถเพิ่มปริมาณเงินได้ เพราะ มีทุนสำรองสองชนิด อย่างไรก็ตามมาตราโลหะคู่มีข้อเสียตรงที่อัตราส่วนในการซื้อขายโลหะทองคำและโลหะเงินในท้องตลาดอาจเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ยากต่อการจะรักษาอัตราส่วนโรงกลาปันไว้ได้ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดภาวะการณ์ที่เรียกว่า “เงินเลวໄล่เงินดี” (bad money drives good money-out of circulation) อันเป็นไปตามกฎของเกรชม

กฎของเกรชม (Gresham's Law) กล่าวไว้ว่า ถ้ามูลค่าของโลหะชนิดใดต่ำลง(เงินเลว) ประชาชนจะเอาโลหะชนิดนั้นมาให้รัฐบาลทำเป็นหรือญี่ปุ่น และเก็บโลหะชนิดที่มีราคาสูงไว้(เงินดี) ผลที่สุดก็จะเหลือแต่เงินหรือญี่ปุ่นชนิดเดียวเท่านั้นที่หมุนเวียนอยู่ในท้องตลาด

^{3/} จรินทร์ เทศวนิช, การเงินและการธนาคาร (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอลิมปิก, 2522)
หน้า 65-66

กฎเกณฑ์สามารถอธิบายภาระการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้มาตราโลหะคู่ได้ดังนี้ คือ เมื่ออัตราส่วนของโลหะทั้งสองชนิดในห้องตลาด (market ratio) เปลี่ยนแปลงไป ทำให้อัตราส่วนในห้องตลาดไม่เท่ากับอัตราส่วนของเงินตราปัจจุบัน (mint ratio) เงินหรือญี่ปุ่นที่ทำจากโลหะที่มีค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งเรียกว่า “เงินดี” จะถูกนำไปหลอมเป็นเนื้อโลหะขายในห้องตลาด ซึ่งจะขายได้ในราคาน้ำหนักเท่ากับ “เงินดี” หายไปจากห้องตลาด ยังคงเหลือแต่เงินหรือญี่ปุ่นที่ทำจากโลหะที่มีค่าลดลง ที่เรียกว่า “เงินเลว” เท่านั้นที่หมุนเวียนอยู่ในห้องตลาด ตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 1790⁴ อัตราส่วนตลาดระหว่างทองคำกับโลหะเงินเท่ากับ $1 : 15\frac{1}{2}$ ในขณะที่อัตราส่วนของเงินตราปัจจุบันเท่ากับ $1 : 15$ แสดงว่า รัฐบาลตีราคาโลหะเงินสูงกว่าราคาตลาด (overvalued silver) และตีราคาโลหะทองคำต่ำกว่าราคาตลาด (undervalued gold) ดังนั้นเหรียญเงินจึงกลายเป็นเงินเลวและเหรียญทองคำเป็นเงินดี ประชาชนจะนำเอาเหรียญทองคำไปหลอมเป็นเนื้อโลหะ แล้วนำไปแลกเป็นเนื้อโลหะเงิน ซึ่งจะได้ถึง $15\frac{1}{2}$ ออนซ์ เอาไปขายให้รัฐบาลแลกเป็นเหรียญทองคำกลับมาซึ่งจะได้กำไร $1/2$ ออนซ์ ในที่สุดเหรียญทองคำจะหายไปจากการหมุนเวียน คงเหลือไว้แต่เหรียญเงิน ในกรณี ตรงกันข้ามเกิดขึ้นในปี ค.ศ.1834 เมื่อสหรัฐอเมริกาเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนของเงินตราปัจจุบันระหว่างทองคำกับเงินเป็น $1 : 16$ ในขณะที่อัตราส่วนตลาดในยุโรปยังคงเท่ากับ $1 : 15\frac{1}{2}$ แสดงว่า รัฐบาลสหรัฐอเมริกาตีราคาโลหะทองคำไว้สูงกว่าราคาตลาด และตีราคาโลหะเงินไว้ต่ำกว่าราคาตลาด ในที่สุด เหรียญเงินซึ่งเป็นเงินดีจึงถูกขับออกจาก การหมุนเวียนไปยังตลาดยุโรป คงเหลือแต่เงินเลว คือ เหรียญทองคำ หมุนเวียนใช้อยู่ในสหรัฐอเมริกา

ดังนั้นมาตราโลหะคู่จะดำรงอยู่ได้โดยไม่มีอุปสรรค ก็ต่อเมื่ออัตราส่วนของเงินตราปัจจุบันและอัตราส่วนตลาดเท่ากัน ซึ่งเป็นไปได้ยากสำหรับประเทศต่างๆ ที่เคยใช้มาตราโลหะคู่ต้องยกเลิก และหันไปใช้มาตราทองคำแทน

มาตราฐานเงินตราที่ไม่องค์โลหะมีค่า (NON-METALLIC STANDARD)

มาตราฐานเงินตราที่ไม่องค์โลหะมีค่า คือ ระบบเงินตราที่ไม่มีการเทียบมูลค่าของเงินตรา กับโลหะชนิดใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งได้แก่ มาตรากรະดาช

⁴/ Raymond P. Kent, **Money and Banking** (Ill: The Dryden Press, 1972) p.59

มาตรฐานกระดาษ (Paper Standard of Fiat Standard)

มาตรฐานกระดาษเป็นมาตรฐานที่พัฒนาขึ้นใช้ หลังจากที่เศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงทั่วโลกในศตวรรษ 1930 หลายประเทศทั่วโลกซึ่งอยู่ในมาตรฐานทองคำไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้ จึงหันมาใช้มาตรฐานกระดาษ ซึ่งมีลักษณะสำคัญดังนี้ คือ

1. เงินตราที่ออกใช้ในมาตรฐานกระดาษทำด้วยสิ่งของที่มีค่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับค่าที่เป็นเงิน

2. เงินกระดาษที่ผลิตออกใช้หมุนเวียนในเศรษฐกิจเป็นเงินที่ไม่สามารถแลกคืนเป็นโลหะมีค่าได้ (fiat money)

3. อำนาจซื้อของเงินตราขึ้นอยู่กับปริมาณเงินที่มีอยู่เทียบกับมูลค่าของสินค้าและบริการเท่านั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับมูลค่าของโลหะมีค่า

4. เจ้าหน้าที่ทำการเงิน ต้องเข้าไปควบคุมปริมาณเงินโดยตรง เนื่องจากเศรษฐกิจไม่สามารถปรับเข้าสู่ดุลโดยอัตโนมัติได้เหมือนปริมาณเงินในมาตรฐานโลหะ

มาตรฐานกระดาษ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) มาตรฐานกระดาษแท้ (pure paper standard) 2) มาตรฐานกระดาษที่มีทองคำเป็นทุนสำรองบางส่วน (gold reserve standard)

1. มาตรฐานกระดาษแท้ (Pure Paper Standard) หมายถึง มาตร้าที่ออกเงินกระดาษมาใช้ โดยไม่เทียบค่าเงินตรา กับน้ำหนักโลหะมีค่าและไม่มีโลหะมีค่า เป็นทุนสำรองหนนุหลังอยู่ เลย ค่าของเงินธนบัตรที่พิมพ์ออกมาใช้จะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานของธนบัตรเป็นสำคัญ ถ้าผลิตออกมากเกินไปค่าของเงินก็จะลดลง แต่ถ้าผลิตออกมาใช้น้อยเกินไป ค่าของเงินก็จะเพิ่มขึ้น

2. มาตรฐานกระดาษที่มีโลหะหนนุหลังบางส่วน (Gold Reserve Standard) หมายถึง มาตร้าที่ออกเงินกระดาษมาใช้ โดยมีโลหะมีค่า ซึ่งได้แก่ ทองคำ เป็นทุนสำรองหนนุหลังอยู่ บางส่วน เพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจ และยอมรับในเงินกระดาษที่ผลิต岀มากนั้นมากขึ้น แต่รัฐบาลไม่อนุญาตให้นำเงินกระดาษมาแลกคืนเป็นโลหะมีค่าได้ เงินกระดาษที่ผลิตขึ้นมา จึงต้องใช้อำนาจรัฐรับรองให้เงินเหล่านี้เป็นธนบัตรที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย (legal tender)

ข้อดีของมาตรฐานกระดาษ

1. ประหยัด มาตรฐานกระดาษเป็นมาตรฐานที่ประหยัด เพราะไม่ต้องใช้โลหะมีค่า

มาผลิตเป็นเงินตรา โลหะมีค่าจึงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการอื่นได้เต็มที่ หากแต่ใช้กระดาษมาพิมพ์เป็นชนบัตร ซึ่งเสียต้นทุนในการผลิตเงินตราต่ำ

2. มีความยืดหยุ่น ปริมาณชนบัตรในมาตรฐานกระดาษสามารถยืดหยุ่นได้ตามที่ต้องการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณการค้า และการเจริญติดโถทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ถ้าเศรษฐกิจขยายตัว และมีความต้องการใช้เงินมากขึ้น เจ้าหน้าที่ทำการเงินของรัฐสามารถผลิตชนบัตรเพิ่มขึ้นให้เพียงพอ กับความต้องการได้

ข้อเสียของมาตรฐานกระดาษ

1. เกิดเงินเพ้อ เนื่องจากการพิมพ์ชนบัตรใหม่ไม่ต้องใช้โลหะมีค่าหนุนหลังหรือใช้โลหะมีค่าหนุนหลังเพียงบางส่วน จะนั่นถ้ารัฐบาลพิมพ์ชนบัตรออกมากใช้มากเกินไป จะทำให้ค่าของเงินลดลง อันจะนำไปสู่การเกิดภาวะเงินเพ้อได้

2. อัตราแลกเปลี่ยนไม่มีเสถียรภาพ มาตรากกระดาษไม่มีตัวกลางในการเทียบค่าของเงินตรา ดังนั้นอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราจะหวังประเทศจีงเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อการค้าและการเงินระหว่างประเทศ

แม้ว่ามาตรฐานกระดาษจะมีข้อเสียดังกล่าวข้างต้น อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ทำการเงินของรัฐ คือ ธนาคารกลาง ถ้าสามารถควบคุมระบบการเงินของประเทศให้เกิดภาวะเงินเพ้อ และการเคลื่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยนได้ โดยใช้เครื่องมือทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ ไว้ค่อยควบคุม และจัดการเกี่ยวกับปริมาณเงิน^{5/} ดังนั้นระบบการเงินในปัจจุบันจึงอยู่ภายใต้ มาตรากกระดาษทั้งสิ้น

มาตรฐานเงินตราภายในต้องทุนการเงินระหว่างประเทศ (INTERNATIONAL MONETARY FUND STANDARD)

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศต่าง ๆ ในโลกได้ร่วมกันจัดตั้งกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นสถาบันการเงินระหว่างประเทศให้กำหนดที่ควบคุมดูแลทางด้านการเงินระหว่างประเทศ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนและการชำระหนี้ระหว่างประเทศ เพื่อให้การเงินของประเทศสมาชิกมีเสถียรภาพทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้พระบรมราชโองการเงินของโลกภายใต้มาตรฐานคงค่า และมาตรฐานกระดาษต่างก็มีข้อบกพร่อง กล่าวคือ มาตรา

^{5/} มาตรากกระดาษจึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “มาตรฐานบริหาร” (managed paper standard)

ทองคำอาจมีเสถียรภาพทางการเงินระหว่างประเทศดี เพราะเงินตราของประเทศต่าง ๆ ผูกพันไว้กับทองคำ ซึ่งทุกคนยอมรับและเชื่อถือ แต่มาตราทองคำขาดเสถียรภาพทางการเงินภายในประเทศ ทั้งนี้เพราะปริมาณเงินเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณทองคำจึงเกิดภาวะเงินฟื้นฟูเงินฟื้ดอยู่เสมอ

สำหรับมาตรากรະชาติมีเสถียรภาพทางการเงินภายในประเทศดี ถ้าควบคุมปริมาณเงินให้เหมาะสม แต่การเงินระหว่างประเทศขาดเสถียรภาพ เพราะเศรษฐกิจแต่ละประเทศแตกต่างกัน ประเทศที่ขาดดุลการชำระเงินจึงมักพยายามลดค่าเงินของตนเองเพื่อแก้ไขดุลการค้า ดังนั้นกองทุนการเงินระหว่างประเทศจึงพยายามแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวของระบบการเงินโดยการนำเอาระบบค่าเสมอภาค (par value system) มาใช้ อันเป็นผลมาจากการประชุมtagalong กันระหว่างประเทศสมาชิกที่เมือง Bretton Woods^{6/} ในปี พ.ศ. 2487

มาตรฐานเงินตราภายในได้กองทุนการเงินระหว่างประเทศเป็นมาตราสม均衡ระหว่างมาตราทองคำและมาตรากรະชาติ โดยมีหลักเกณฑ์กว้าง ๆ ดังนี้ คือ

1. กำหนดให้เงินдолลาร์สหรัฐอเมริกาเป็นเงินสกุลหลัก (key currency) สำหรับการเงินของโลก โดยค่าดอลลาร์จะถูกกำหนดไว้ตายตัวเทียบกับทองคำ ในอัตรา 35 ดอลลาร์ต่อเอาร์ ซึ่งเป็นอัตราที่ผูกมัดประเทศสหรัฐอเมริกาให้ต้องรับแลกเงินдолลาร์กับทองคำ ทำให้บางครั้งจึงมีผู้เรียกระบบนี้ว่า “ระบบปริวรรตทองคำ” (Gold Exchange Standard)-

2. กำหนดค่าเสมอภาค (par value) ของเงินตราแต่ละสกุลของประเทศสมาชิก โดยคิดเทียบกับน้ำหนักทองคำ หรือ เงินдолลาร์สหรัฐอเมริกา เพื่อประโยชน์ในการหาอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินสกุลต่าง ๆ โดยยอมให้ค่าเสมอภาคเคลื่อนไหวขึ้นลงได้ไม่เกิน $\frac{1}{4}$ เปอร์เซนต์จากค่าเสมอภาค^{7/}

3. ค่าเสมอภาคของประเทศสมาชิกอาจเปลี่ยนแปลงได้ ถ้ามีการขาดดุลหรือเกินดุลการชำระเงินที่รากฐาน (fundamental disequilibrium) ในปริมาณมาก ๆ ติดต่อกันเป็นเวลา

^{6/} บางครั้งจึงมีผู้เรียกระบบนี้ว่าระบบค่าเสมอภาคนี้ว่าระบบ Bretton Woods

^{7/} อัตราดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขในปี พ.ศ. 2514 แต่เดิม IMF ยอมให้เคลื่อนไหวขึ้นลงได้ไม่เกิน 1 เปอร์เซนต์จากค่าเสมอภาค

นาน แต่ต้องเป็นไปตามบทัญญัติของกองทุนฯ กล่าวคือถ้าไม่เกิน 10 เปอร์เซ็นต์ของค่าสมอภาค ประเทศสมาชิกเพียงแต่แจ้งให้กองทุนทราบ แล้วเปลี่ยนแปลงได้เลยทันที แต่ถ้าเปลี่ยนแปลงเกิน 10 เปอร์เซ็นต์ของค่าสมอภาค ประเทศสมาชิกต้องได้รับความเห็นชอบจากกองทุนฯ ก่อน จึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงค่าสมอภาคได้

ข้อดีของมาตรการสมมูล

1. ระบบค่าสมอภาค หรือ ระบบ Bretton Woods ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศช่วยให้อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศมีเสถียรภาพ เพราะประเทศสมาชิกต่างก็เทียบค่าเงินตราของตนไว้กับกองค่าและдолลาร์ อันจะมีผลส่งเสริมให้การค้าระหว่างประเทศขยายตัว เจริญก้าวหน้าขึ้น

2. ประเทศสมาชิกสามารถแก้ไขปัญหาการขาดดุลการชำระเงินได้ โดยไม่กระทบกระเทือนต่อระดับราคา การจ้างงาน และการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในทางตรงกันข้าม ประเทศสมาชิกสามารถรักษาเสถียรภาพภายในประเทศได้ โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน

ข้อเสียของมาตรการสมมูล

ระบบค่าสมอภาคใช้ได้ดีใน 3 ทศวรรษแรก หลังจากนั้นกองทุนฯ ก็เริ่มประสบปัญหาสำคัญ คือ

1. กองทุนการเงินระหว่างประเทศขาดก烙ไกในการปรับดุลการชำระเงินที่เข้มงวด ประเทศสมาชิกหลายประเทศ จึงมักปฏิเสธที่จะปรับค่าสมอภาคของตน ทั้งนี้ประเทศที่เกินดุลการชำระเงินเกรงว่าจะกระทบกระเทือนต่อการส่งออกของตนเจึงไม่ยอมเพิ่มค่าเงินและประเทศที่ขาดดุลการชำระเงินก็ไม่ยอมลดค่าเงิน เพราะเกรงจะเสียหน้า

2. การใช้เงินดอลลาร์สหราชอาณาจักร เป็นทุนสำรองระหว่างประเทศร่วมกับกองค่าอาจช่วยให้ปริมาณเงินสำรองมีมากเพียงพอต่อความต้องการทางการค้าและการชำระเงินของโลก แต่ก็สร้างปัญหาให้กับระบบค่าสมอภาคเช่นเดียวกับ กล่าวคือเมื่อได้ที่สหราชอาณาจักรเมริการเริ่มประสบการขาดดุลการชำระเงินเรื้อรังเป็นเวลานาน โดยไม่ยอมแก้ไข ความเชื่อมั่นในเงินดอลลาร์สหราชอาณาจักรเมริการย่อมลดลง ซึ่งมีผลทำให้ประเทศต่างๆ ต้องการนำเงินดอลลาร์ไปแลก

คืนเป็นทองคำ ในทางตรงกันข้าม ถ้าสหรัฐอเมริกายอมปรับดุลการชำระเงิน ย่อมทำให้ระบบการเงินของโลกขาดแคลนทุนสำรองเพื่อการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศ

มาตราผสมภายใต้กองทุนการเงินระหว่างประเทศเริ่มประสบความล้มเหลวในปี พ.ศ.2514 เมื่อสหรัฐอเมริกาซึ่งขาดดุลการชำระเงินเรือรังเป็นเวลานานจนประเทศสมาชิกขาดความเชื่อถือในเงินดอลลาร์ “ได้ประกาศยกเลิกข้อกฎหมายในการแลกทองคำกับดอลลาร์ ทั้งนี้เพราะทองคำสำรองในมือสหรัฐลดลงจนเหลือน้อยกว่าเงินดอลลาร์ในมือของต่างประเทศหลายเท่า ซึ่งนับเป็นการสิ้นสุดของมาตราปริวรรตทองคำ”

หลังจากนั้นระบบการเงินของโลกต้องประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอีน ๆ อีกอาทิ เช่น ภาวะเงินเฟ้อทั่วโลก และวิกฤตการณ์น้ำมัน ซึ่งระบบค่าเงินอภาคของกองทุนฯไม่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ จนในที่สุดกองทุนฯจึงต้องลดบทบาทของทองคำในระบบการเงินระหว่างประเทศลงในปี พ.ศ.2521 โดยประกาศยกเลิกระบบค่าเงินอภาคที่กำหนดให้ทุกประเทศต้องเก็บค่าเงินตรากองทุนไว้กับหนักของทองคำ แต่ยังคงกำหนดให้สิทธิพิเศษถอนเงิน (special drawing right-SDRs) ซึ่งเป็นสินทรัพย์สำรองระหว่างประเทศที่กองทุนฯสร้างขึ้นในปี พ.ศ.2512 เพื่อเสริมท่องค่าและดอลลาร์สหรัฐให้เป็นตัวเทียบค่าอย่างเดียว และยอมให้ประเทศสมาชิกเลือกใช้อัตราแลกเปลี่ยนแบบไดร์ก์ไดที่เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจของตนเอง กล่าวคือ จะผูกค่าเงินตรากองทุนไว้กับเงินสกุลอื่นเพียงสกุลเดียว หรือผูกไว้กับเงินสกุลสำคัญหลายสกุล (basket of currencies) หรือจะปล่อยให้ค่าเงินลอยตัวโดยอิสระ (float) หรือลอยตัวร่วมกับเงินสกุลอื่น (joint-float หรือ snake) ตามอุปสงค์และอุปทานของเงินตราที่ได้

มาตราฐานเงินตราของไทย

มาตราฐานเงินตราของไทย นับตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย จนกระทั่งถึงยุคปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับ พอกจะสรุปได้ดังนี้

มาตราฐานโลหะเงิน

เงินตราของประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา สืบเรื่อยมา จนถึงตอนต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ ในราชปี พ.ศ. 2493 อยู่ในรูปของเงินพดด้วง เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นเงินตราที่อิงโลหะมีค่า คือ โลหะเงิน โดยเป็นเงินตราที่มีมูลค่าเต็มตัวระบบการเงินของไทยในระยะนั้นจึงอยู่ใน “มาตราเหรี่ยญเงิน” (Silver coin standard)

ระบบต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ประเทศไทยเริ่มติดต่อการค้ากับต่างประเทศ จึงได้มีการผลิตเงินหรือเงินทองคำ เหรียญเงิน เหรียญดีบุก เหรียญทองแดง และเหรียญนิเกิลขึ้น อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินปอนด์สเตอร์ลิงค์ ถูกกำหนดโดยเทียบผ่านมูลค่าของน้ำหนักโลหะทองคำและโลหะเงิน จึงอาจกล่าวได้ว่า เงินตราของไทยยังคงอยู่ในมาตรฐานหรือเงินแขวนเดิม โดยปริมาณเงินจะมาน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับดุลการชำระเงิน เศรษฐกิจจะปรับเข้าสู่ดุลโดยอัตโนมัติ โดยที่เจ้าหน้าที่ทำการเงินของรัฐไม่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องแต่ประการใด

ในปี พ.ศ. 2445 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีพระบรมราชโองการให้บัญญัติชนบัตร พ.ศ. 2445 ขึ้น โดยกำหนดให้เหรียญเงินเป็นทุนสำรองเงินตรา ทั้งนี้เพื่อการชำระค่าสินค้าด้วยเงินหรือเงินเกิดความไม่สงบมากและเสียเวลา many ดังนั้นประเทศไทยจึงเปลี่ยนจากมาตรฐานหรือเงินมาเป็น “มาตรฐานเงินแท่ง” (Silver bullion standard)

มาตรฐานทองคำ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2451 รัฐบาลประกาศใช้พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2451 โดยกำหนดให้เทียบค่าเงินบาทกับน้ำหนักทองคำ ทำให้ประเทศไทยออกจากมาตรฐานโลหะเงินข้าสู่มาตรฐานทองคำ ก้าววี๊ด เปเลี่ยนจากมาตรฐานเงินแท่ง มาเป็น “มาตรฐานทองคำแท่ง” (Gold bullion standard) เพื่อประโยชน์ทางการค้าระหว่างประเทศไทย ซึ่งติดต่อกับประเทศที่อยู่ในมาตรฐานทองคำเป็นส่วนใหญ่

แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงนี้ ประเทศไทยจะอยู่ในมาตรฐานทองคำ แต่ก็ยังคงตอกย้ำถึงอิทธิพลของโลหะเงิน ทำให้ดุลการชำระเงินขาดดุล เพราะมีการส่งแร่เงินออกไปขายยังต่างประเทศ จนอัตราแลกเปลี่ยนต้องถูกกระทบกระเทือนหลายครั้ง ดังนั้นต่อมาจึงประกาศใช้พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2471 ซึ่งเป็นผลทำให้ประเทศไทยเข้าสู่ “มาตรฐานปริวรรตทองคำ” (Gold exchange standard) อย่างสมบูรณ์โดยมีทุนสำรองเงินตราอยู่ในรูปของทองคำ และเงินปอนด์สเตอร์ลิงค์

ต่อมาในปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยซึ่งค้าขายอยู่กับประเทศอังกฤษ เป็นส่วนใหญ่ ได้ออกจากมาตรฐานทองคำตามประเทศอังกฤษด้วย โดยประกาศยกเลิกการเทียบค่าเงินบาท

กับทองคำ ยังคงเหลือไว้แต่การผูกค่าเงินบาทกับเงินปอนด์สเตเดลิงค์เท่านั้น อันมีผลทำให้ระบบการเงินของประเทศไทยเปลี่ยนจากมาตรฐานปริวรรตทองคำมาเป็น “มาตรฐานปริวรรตเงินปอนด์สเตเดลิงค์” (Pound Sterling exchange standard)

มาตรฐานกระดาษ

ในระหว่างสังคมโลกครั้งที่ 2 (2482-2488) ประเทศไทยอยู่ด้วยกับเงินตราที่เป็นทองคำและเงินปอนด์สเตเดลิงค์ เพราะประกาศสังคมรากับฝ่ายพันธมิตร ทุนสำรองเงินตราจึงเปลี่ยนมาเป็นเงินเยนญี่ปุ่น และพันธบัตรที่ไม่มีอัตราดอกเบี้ย มีผลทำให้ทุนสำรองเงินตราส่วนที่เป็นทองคำที่เหลืออยู่มีมูลค่าน้อยกว่าเงินตราที่ผลิตออกมาใช้ ดังนั้นจึงถือว่า ในระหว่างสังคมโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยอยู่ในมาตรฐานกระดาษ

มาตรฐานกองทุนการเงินระหว่างประเทศ

หลังสังคมโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2489 ชั่วคราว ทุนสำรองเงินตราของไทยจึงเปลี่ยนจากเงินเยนมาเป็นเงินдолลาร์สหรัฐอเมริกา ซึ่งอยู่ในมาตรฐานทองคำ แต่ก็ยังมีปริมาณไม่มากพอ ดังนั้นความพยายามของประเทศไทยที่จะกลับเข้าสู่มาตรฐานทองคำอีกครั้งหนึ่งจึงไม่ประสบผลสำเร็จ จนกระทั่งประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนการเงินระหว่างประเทศในปี พ.ศ. 2498 และต้องปฏิบัติตามระบบค่าสมอภาค (par value system) ก่อตัวคือ กำหนดค่าเงินบาทไว้กับน้ำหนักของทองคำ และдолลาร์สหรัฐอเมริกาหรือปอนด์สเตเดลิงค์ เพื่อหาค่าอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินสกุลต่าง ๆ ของประเทศสมาชิกได้สะดวกและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ระบบการเงินของไทยจึงเป็นมาตรฐานสมภาพay ได้ก่อตั้งกองทุนการเงินระหว่างประเทศระหว่างมาตรฐานทองคำกับมาตรฐานกระดาษ

แต่ต่อมาในปี พ.ศ. 2521 กองทุนฯ ได้ประกาศยกเลิกระบบค่าสมอภาคที่กำหนดให้ประเทศไทยสมาชิกต้องเทียบค่าเงินตราสกุลของตนไว้กับน้ำหนักทองคำเพื่อระบบค่าสมอภาคประสบปัญหามาก และไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจภายในของประเทศไทยสมาชิกได้ กองทุนฯ จึงคงเหลือไว้แต่ข้อกำหนดที่ให้ประเทศไทยสมาชิกต้องเทียบค่าเงินตราของตนไว้กับสิทธิพิเศษกองเงิน (SDRs) ซึ่งเป็นสินทรัพย์สำรองระหว่างประเทศในบัญชีของกองทุนฯ เท่านั้น โดยยินยอมให้ประเทศไทยสมาชิกเลือกอัตราแลกเปลี่ยนแบบไดก์ไดที่

เพมาะสมกับเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ ตั้งแต่นั้นมาระบบการเงินของประเทศไทยจึงยังคงอยู่ภายใต้มาตราฐานของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ เพียงแต่ไม่ใช้หลักเกณฑ์ของมาตราของคำคงเหลือไว้แต่มาตรากรະดาษโดยมีทุนสำรองเงินตราอยู่ในรูปของสินทรัพย์ต่าง ๆ

รายชื่อหนังสือเพื่อค้นคว้าเพิ่มเติม

จรินทร์ เทศวนิช. การเงินและการธนาคาร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอดีเยนสโตร์,
2522. บทที่ 3, 4.

ยุทธิศ นาคสวัสดิ์ ศ.ดร. การเงินและการธนาคาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร. กรุงสยาม-
การพิมพ์, 2517. บทที่ 3, 4.

Chandler, L.V. and Goldfelf, S.M. **The Economics of Money and Banking.** 7 th.ed. New
York : Harper and Row, Publishers, Inc., 1977. chap.2.

Kent, Raymond P. **Money and Banking.** 6 th.ed. I11 : The Dryden Press, 1972. chap.2.

Luckett, Dudley G. **Money and Banking.** 3 th.ed. Japan : McGraw Hill Inc., 1984. chap.14.